

**Energioptimalisering for
mer bærekraftige bygg**

Et lite overblikk av Caverion

>30.000
eiendommer utfører vi service på

>10.000
eiendommer overvåkes og styres digitalt av oss

14.000
medarbeidere med fagekspertise og stolthet

Omsetning per division

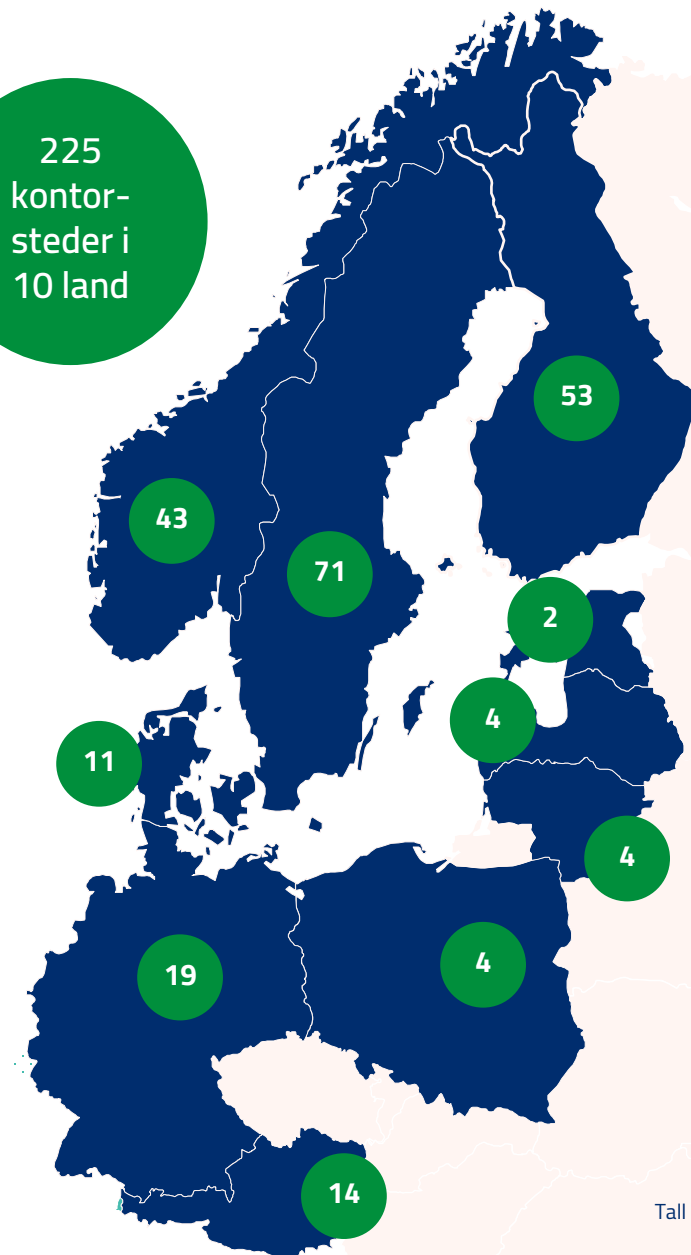
■ Sverige; 20% ■ Finland; 19% ■ Tyskland; 17% ■ Norge; 16%
 ■ Industry; 12% ■ Østerrike; 9% ■ Danmark; 4% ■ Andre; 3%

HMS
(LTIFR) 4,0

Børsnotert
Nasdaq Helsinki

Konsernets
hovedkontor i
Helsinki, Finland

225
kontor-
steder i
10 land

SUSTAINABLE
DEVELOPMENT
GOALS

Caverion Norge

ÅRLIG
OMSETNING
ca. 3,6
milliarder kroner

Ca. 2 300 medarbeidere

Sertifisert av DNV:

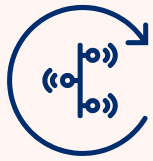
- ✓ **Kvalitetsstandard**
NS-EN 9001:2015
- ✓ **Arbeidsmiljøstandard**
ISO 45001:2018
- ✓ **Miljøstandard**
NS-EN ISO 14001:2015
- ✓ **Informasjonssikkerhet**
ISO/IEC 27001:2013

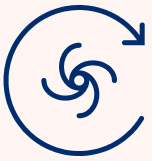
40% av bilinnkjøp er el-biler.

Lokal og
landsdekkende

Bred fagekspertise:

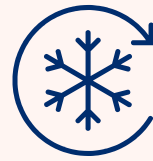
Automasjon

Ventilasjon og
klimaanlegg

Varme

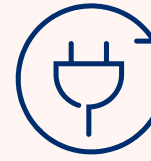
Kjøl- og frys

Sikkerhet

Rør

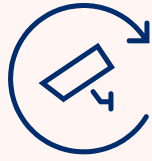
Elektro

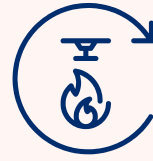
IKT

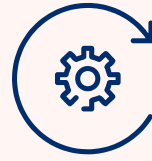
Solenergi

Video-
overvåking

Brann

Industrielle
installasjoner

Energieffektivitet

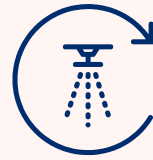
AV

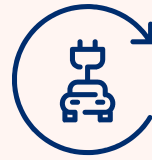
Sveising

Nødllys

Sprinkler

Ladestasjoner

Industrielt
vedlikehold

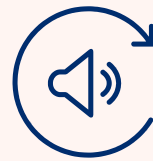
Tilstandsmåling

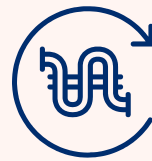
Alarm

Adgangs-
kontroll

PA-anlegg

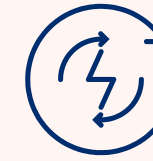
Industrirør

Gass

Rådgivning

Energitjenester

Remote
Services

Eiendomsdrift

Om vår avdeling i Caverion Norge AS

Leirvingeplassen, Caverion Norge AS

FAGOMRÅDER:

ANTALL

Ca. 100 ansatte i
Trøndelag Nord

ANTALL

Ca. 45 servicebiler

14 - 18

LÆRLINGER TIL
ENHVER TID

Region Nordvest

Avdeling: Trøndelag Nord

Tjenesteområder

- Elektro
- Rør
- Ventilasjon
- Automasjon
- Kjøling
- Industri
- Sikkerhet
- IKT og AV

6 Caverion avdeling 18750

Avdelingssjef Tor Inge Indahl

FAKTURERINGSTEAM Randi Solheim Inger Marie Udbye Inger Lise Aasen	SERVIFLEX/SERVICE Servicesjef Håvard Ringstad			SERVICEPROSJEKT Prosjektsjef Tor Inge Indahl	
*INSTALLATØR ELEKTRO Hans Ivar Andersen – Olav Daling	Kundeansvarlig Erik Sandnes Marius Nordberg Vegard Bergsnev Tor Jørstad	Avtaleselger Tore Skarsem		Prosjektleder Hans I. Andersen Olav Daling	Kalkulator Torunn Olsen
HR Bjørn Warmdal					
HMSK-rådgiver Berit M. Ressem					
KVO Ruben Hokling	Produksjonsleder Sofie Aarmo				

Team ServiFlex – Håvard Ringstad	Team Automasjon – Hans I. Andersen	Team Sikkerhet – Torgeir Vinje
---	---	---

Team Akutt og rammeavtaler – Sofie Aarmo	Team Industri/høyspent – Hans I. Andersen	Team VVS – Marius Nordberg
---	--	---

Team Stjørdal – Tor Jørstad	Team Steinkjer – Tore Skarsem	Team Mosjøen – Vegard Bergsnev
--	--	---

Fagansvarlig: Hans I. Andersen – EL og Høyspent	Fagansvarlig: Marius Nordberg - RØ	Fagansvarlig: Håvard H. Hynne - VE
--	---	---

Fagansvarlig: Hans Ivar Andersen - Lærlinger	Fagansvarlig: Torgeir Vinje - EKOM	Fagansvarlig: Vegar Hynne - Kjøl
---	---	---

Tillitsmann elektro: Fredrik Hermann	Tillitsmann VVS: Kristoffer Bragstad	
---	---	--

*Obligatorisk

Samfunnsansvar

Bærekraft

Bygg og eiendommer har en stor påvirkning på klimakrisen.

Byer står for mer enn 70 prosent av verdens totale CO₂-utslipp, bruker en tredjedel av verdens energi og i EU står bygg alene for 40 prosent av utslippene. I 2050 vil 70 prosent av befolkningen bo i byer. Det er ikke tvil om at byer kan endre fremtiden.

- > Vi jobber opp mot FNs bærekraftsmål
- > Smarte byer
- > Vi hjelper våre kunder med å velge bærekraftige løsninger
- > Europas mest bærekraftige byggteknologi serviceselskap

EcoVadis, verdens største selskap innen bærekraftsrangering, har plassert totalleverandøren Caverion på gullplass i sin oversikt. "Gold rating" gis til de selskapene som oppnår en score blant de 5% beste i sin bransje og er i blant de 8% beste av alle vurderte selskaper internasjonalt.

**Hvordan ser fremtiden
ut for kloden vår?**

Innen 2030 skal
Norge kutte
klimagassutslipp
med 55%

~30%
av CO2-utslipp
Kommer fra bygg

40%
av EUs totale
Energiforbruk
kommer fra bygg

20%
av CO2-utslippene
kan reduseres med
digitalisering*

* Innen 2030, ved å holde utslippene på 2015-nivå.

Veien mot 2030

Muligheter

**Klimamål Norge
- 55% reduksjon**

**Potensiale i bygg
- 13 TWh**

Strømpriser

Klimamål:

55% reduksjon av utslipp innen 2030 → 90-95% reduksjon inne 2050

Status i dag – redusert med 4,7%

Reduksjon 2021 – 334 000 tonn CO₂-ekvivalenter reduksjon ¹

For å nå mål – må kutte i snitt 2,9 millioner tonn hvert år til 2030

Energieffektivisering bygg:

Potensial på 13 TWh – tilsvarer 10% av Norges strømforbruk ²

9 TWh i næringsbygg

Tiltak som er foreslått - **energioppfølging, natt- og helgesenking av temperatur**, etterisolering av kaldtloft, **tiltak på ventilasjon og energieffektivt belysningsutstyr**

Strømpriser:

Forwardpriser 2023 - 240 øre/kWh, 2024 - 137,50 øre/kWh (inkludert mva.), 2025 - 115 øre/kWh (inkludert mva.) ³

Kilder

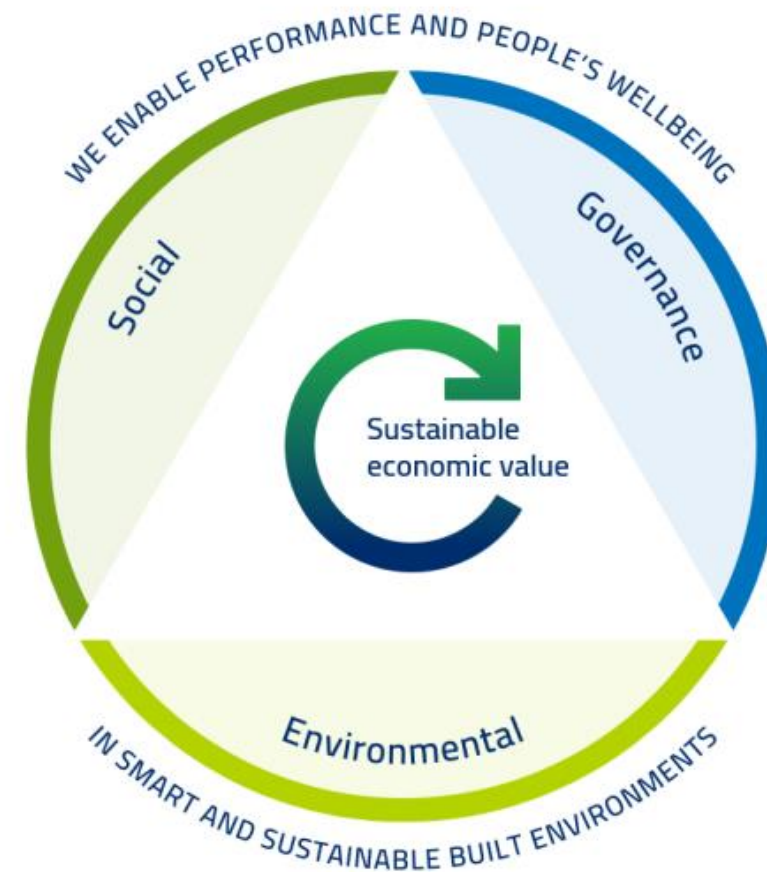
¹ <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/forensning-og-klima/statistikk/utslipp-til-luft/artikler/klimagassutslippene-gikk-ned-0-7-prosent-i-2021>

² <https://www.nve.no/energi/energisystem/energibruk-effektivisering-og-teknologier/energieffektivisering/>

³ <https://www.lyse.no/kundeservice/omstrom>

Bevegelser i markedet

- > FNs bærekraftsmål
- > EUs Grønne giv -> **Taksonomien**
- > Energieffektive, miljøsertifiserte bygg = **grønne bygg**
- > Finansmarkedet vil prioritere grønne bygg
- > Leietakere vil etterspørre grønne bygg

Vedvarende høye strømpriser

E24 | Børs Aksjelive Tips oss! Logg inn Kjøp E24+ Meny

Sommerens strømpriser: – Legges opp til det høyeste man har sett noen gang

Morgenkaffen og dusjen du tok før du dro på jobb tirsdag, var dyrere enn vanlig. Og prisen på sommerstrømmen blir trolig den høyeste noensinne.

Nettavisen Økonomi. | Nyheter Økonomi Sport Livsstil Norsk debatt Meny

Ekspert med dyster melding om strømprisene i Norge

Kraftmarkedet har vært preget av høye strømpriser i vinter. Dette bildet viser høyspentmaster i Hittedal. Illustrasjonsfoto: Paul Kleiven / NTB Foto: (NTB scanpix)

Ukraina-angrepet driver gassprisen kraftig i været. Kombinert med mindre vind kan kraftprisen i Sør-Norge øke med hele 25 prosent neste uke.

E24 | Børs Aksjelive Tips oss! Logg inn Kjøp E24+ Meny

NVE-sjefen advarer: Frykter dyr strøm ut hele året

NVE-sjef Kjetil Lund frykter langvarig høye strømpriser. – De kan holde seg høye en god stund, også gjennom neste vinter, sier han.

Morgenkaffen: Dagens viktigste saker på et par minutter

Lytt nå

Kan bli forbudt å leie ut energislukende kontorbygg

I Nederland er det nå forbudt å leie ut kontorer med energiklasse E og lavere. – Et spørsmål om når, ikke om, hevder Entra-direktør Per Ola Ulseth.

Publisert 18. jan. 2023 kl. 11.10

Lesetid: 6 minutter

B FOR BRUKT: Per Ola Ulseth er storfornydd med jobben MAD Arkitekter og Krohnark har gjort med det verneverdige betongbygget. Å oppnå

Marsjordre til Enova

Nå får Enova klar beskjed om å øke satsingen på energieffektivisering, og å foreslå hvordan innen utgangen av mars.

– Dette har vi jobba for lenge, sier sier daglig leder Rolf Iver Mytting Hagemoen i Norsk Varmepumpeforening i en melding fra NOVAP.

Regjeringen gir marsjordren til Enova i en tilleggsavtale som ble annonsert den 16. februar.

– Enova skal støtte energieffektivisering, også moden og velkjent teknologi, etter nærmere definerte kriterier. Dette er i tråd med energikommisjonens anbefaling, som regjeringen nå følger opp, sier klima- og miljøminister Espen Barth Eide i en [pressemelding](#).

– Fint med frist for nye støtteordninger

– Dette er en seier for oss og alle organisasjonene som har stått på for å få regjeringen til å følge opp vedtakene fra et samlet Storting i fjor høst, sier daglig leder Rolf Iver Mytting Hagemoen i Norsk Varmepumpeforening. Foto: NOVAP

Caverion
Building Performance

**SUSTAINABLE
DEVELOPMENT
GOALS**

Caverion supports the Sustainable Development Goals

Caverion som medlem av FNs Global Compact
#ViByggerBærekraft

Våre aksjoner mot 2030 skal gi store klimaeffekter for våre kunder utover hva vi selv skal redusere av utslipp internt

- I 2030 skal våre leveranser gi en reduksjon av klimagass-utslipp (**håndavtrykk**) som er **10 ganger større** enn vårt eget utslipp (**fotavtrykk**)*
- Sammen med kundene våre skaper vi en mer bærekraftig fremtid

Fotavtrykk = egne klimagassutslipp

Håndavtrykk = ringvirkninger av tjenester, løsninger og produkter

Redusere eget fotavtrykk - elektrifisering av vår egen bilpark

- Caverion har i dag 1000+ servicebiler
- Utskiftningstakt er ca. 200 nye biler/år – hvorav 40-50% elektriske

Håndavtrykket: Bidrag til E-mobility

- › Caverion er markedsleder i installasjon og teknisk drift av ladestasjoner
- › Installerer og drifter tusenvis av ladepunkter i Norge hvert år
- › E-mobility: viktig del av smarte og bærekraftige byer og i tråd med Caverions fokus på bærekraft og sterk kompetanse innen smart teknologi

Håndavtrykk: Würth kuttet energiforbruk med 30 prosent

- › EPC kontrakten ga Würths hovedkontor 30% lavere energibruk - og bedre kontroll
- › 22,5GWh spart for våre kunder i 2022
  - › Tilsvarende **6 600 tonn CO2**
  - › Med snittpris kr 2,-/kWh = 45 MNOK

EPC

- Energispareprosjekt

Hva handler det oftest om?

- > Helhetlig kartlegging for riktig og effektiv oppgradering av bygget
  - > Omdømme og ambisiøse miljømål
  - > Redusere energibehovet og strømkostnadene
  - > Vedlikeholdsetterslep
  - > Gjøre bygget smart med enklere drift
  - > Forbedre inneklima
  - > Tilfredsstill alle krav

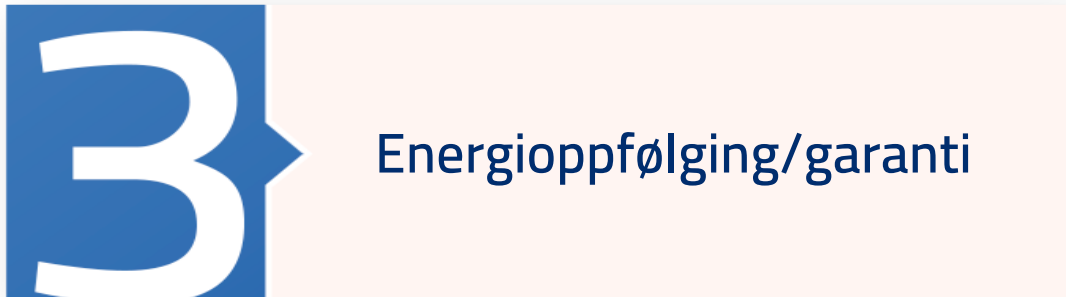
Energientreprenøren Caverion

Energikartlegging

Tiltaksgjennomføring

Energioppfølging/garanti

EPC er en modell for å gjennomføre energiltak med garantert resultat. Ved inngåelse av kontrakten presenteres disse tre tjenestene

Noen typiske mål med energikartlegging – EPC Fase 1

- › Få en oversikt over hvordan bygget driftes i dag
  - › Presterer bygget slik som opprinnelig tenkt?
- › Oversikt over dagens tilstand i bygget
  - › Teknisk og bygningsmessig
- › Synliggjøre potensialet for energireduksjon
- › Et grundig gjennomarbeidet beslutningsgrunnlag

1

FASE 1 *Energikartlegging*

Typiske oppgaver

- > Analysere forbruksverdier for tekniske anlegg
- > Vurdere tilstand på store energiforbrukere
- > Kartlegge bruk av bygget med driftstider
  - > Effektpådrag, temperaturer og timesverdier
- > Lys og lysstyring
- > Automasjon/SD-anlegg
- > Samspillet mellom de tekniske anleggene
- > Beregne besparelser - energi og CO2 utslipp
- > Etablere tiltaksliste med skarpe priser
- > Beregne lønnsomhet/tilbakebetalingstid
- > Vurdere eventuelle støtteordninger
- > Utarbeide og presentere rapport

Rapporten inneholder en tiltaksliste

Informasjon om bygget

Skrevet av	Eksempel
Adresse	Eksempel
Byggeår	1983
Oppvarmet areal	4310 m ²
Energiforbruk 2018	1 797 302 kWh
Maks effekt 2018	378 kW

Økonomi og strøm

Kalkulasjonsrente	5,0 %
Strømpris [kr/kWh]	0,70
Effektpris [kr/kW/mnd]	540
Areal	4310

Eksempel

Tiltaksliste

Nr	Tiltak	Investering [kr]	Netto besparelse		Levetid	PB [år]	Nåverdi [kr]	
			[kr]	[kWh/år]	kW			
1	Energioppfølgingssystem	59 989	14 000	20 000	0	10	4,3	48 115
2	Isolere ventiler i fyrrom	23 113	5 600	8 000	0	20	4,1	46 675
3	Styring utvendig varmekabel (6. et)	5 673	2 590	3 700	0	10	2,2	14 326
4	Drift-og vedlikeholdsinstrukser	60 998	24 500	35 000	0	3	2,5	5 722
5	Skifte av ventilasjonsaggregat 36.03	536 857	167 300	239 000	0	20	3,2	1 548 071
6	Skifte av ventilasjonsaggregat 36.02	536 857	117 600	168 000	0	20	4,6	928 699
7	SD-anlegg hele bygget - styring av varme og kjøling på romnivå, lysstyring, behovsstyring ventilasjon.	1 500 000	183 100	223 000	50	10	8,2	-86 150
8	Montere kvartslamper i kantine	41 499	6 300	9 000	0	15	6,6	23 893
9	Skifte av ventilasjonsaggregat 36.04	376 438	56 700	81 000	0	20	6,6	330 169
10	Skifte av 18 stk 400 W taklamper til LED med dagslysstyring og beveglesessensor - 500m2	87 000	6 660	7 200	3	15	13,1	-17 871
	SUM	3 228 424	584 350	793 900	53		5,5	2 841 649
12	Skifte av 39 stk T8 lysstoffarmaturer til LED i 2 garasjer ute	63 852	4 440	4 800	2	15	14,4	-17 766
13	Skifte av 13 stk 250 W taklamper til LED med dagslysstyring og beveglesessensor - 300m2	81 987	2 290	2 500	1	15	35,8	-58 217
14	Skifte av 178 stk T8 lysstoffarmaturer til LED i primærrom inne	283 560	19 980	21 600	9	15	14,2	-76 174
15	Skifte av vinduer fra 1983 - 29m2	532 440	4 340	6 200	0	30	122,7	-465 724
16	Ny kjølemaskin/varmepumpe (R410A)	402 900	-	-	0	20	0,0	-402 900
	SUM	4 593 162	615 400	829 000	65		7,5	1 820 867

Energikartleggingsrapport

Tindved Kulturhage AS
Møllegata 6, 7650 Verdal

Bakgrunn

- › Adresse: Møllegata 6, 7650 Verdal
- › Bygningskategori: Kulturbygg
- › Byggeår: 1932 og 1967
- › Oppvarmet areal: 2 500 m²
- › Energiforbruk: 711 394 kWh
- › Spesifikt energiforbruk: 285 kWh/m²
- › Maks effekt: 164 kW
- › Sparepotensial: 319 342 kWh (45%)
- › Spesifikt energiforbruk etter tiltak: 157 kWh/m²
- › Energiforbruk 80 øre/kWh

Trender i markedet

- › FNs bærekraftsmål
- › 10 TWh i bygg
- › Forsterkende virkemidler
- › Økt samfunnsansvar
- › Økt grad av grønn profilering
- › Større krav fra leietakere
- › Digitalisering
- › Overvåking av inneklimateparametre
- › Grønne bygg blir mer attraktive

Tiltaksliste

Tiltaksliste

Nr	Tiltak	Investering		Netto besparelse		Levetid [år]	PB [år]	Nåverdi [kr]
		[kr]	[kr]	[kWh/år]	[kW]			
1	Opprette EOS	20 873	5 691	7 114		10,0	4	23 072
2	Energioppfølging og sparegaranti fase 3	36 450	11 382	14 228		3,0	3	-5 453
3	SD-anlegg	456 336	53 600	67 000		15,0	9	100 014
4	Behovstyring ventilasjon 36.01	140 874	10 400	13 000		15,0	14	-32 926
4	Behovstyring ventilasjon 36.03	224 081	17 600	22 000		15,0	13	-41 399
4	Behovstyring og omluft* ventilasjon 36.02	108 708	24 800	31 000		15,0	4	148 708
5	Utekompensert styring av elkjel	81 598	4 000	5 000		3,0	20	-70 705
6	Luft-vann-varmepumpe	1 173 981	134 000	160 000	40	15,0	9	216 893
	SUM Alternativ 1	2 242 901	261 473	319 342	40		8,6	338 204
7	LED-belysning	10 000	4 575	5 719		15,0	2	37 489
	SUM Alternativ 2	2 252 901	266 049	325 061	40	-	8,5	375 693

Tiltak 7 – ikke bindende prisanslag

Øvrige forbehold er beskrevet i energikartleggingsrapporten

Totalentreprenør

- > Som totalteknisk entreprenør vil Caverion ta ansvar for at valgte tiltakspakke eller enkelttiltak blir gjennomført med energifaglig kvalitet
- > Vi sikrer at beregnede energibesparelser oppnås innenfor kalkulerte investeringskostnader

Tiltaksgjennomføring

EPC Fase 3

Energioppfølging/garanti

Energioppfølging og sparegaranti

Garanti for at energibesparelsene oppnås

Energifaglig kompetanse

SD-anlegg

EOS

Rapporter

Remote center

Caverion

RAPPORT

Energioppfølging

L.A. Lund/
Stanseveien 40

Mars
2022

Oppsummering

Energiforbruk Mars	Energiforbruk Mars referanseår	Endring
Totalt 57 106 kWh	Totalt 122 102 kWh	-53 %
Akkumulert energiforbruk 2022	Akkumulert energiforbruk referanseår	Endring
Totalt 228 453 kWh	Totalt 437 643 kWh	-48 %

Måloppnåelse for Mars	Snitt temperatur Mars	2,9 °C
148 %	Energi besparelse Mars	64 996 kWh
	Høyeste effekt Mars	256 kW
Akkumulert måloppnåelse hittil i år	Energi besparelse hittil i år	209 191 kWh
133 %	Høyeste effekt hittil i år	302 kW

Måloppnåelse angis som oppnådd
prosentandel av lovt besparelse på 36 %,
for aktuell måned og akkumulert hittil i år.

Total CO2 reduksjon hittil i prosjektet 72 171 kg CO2

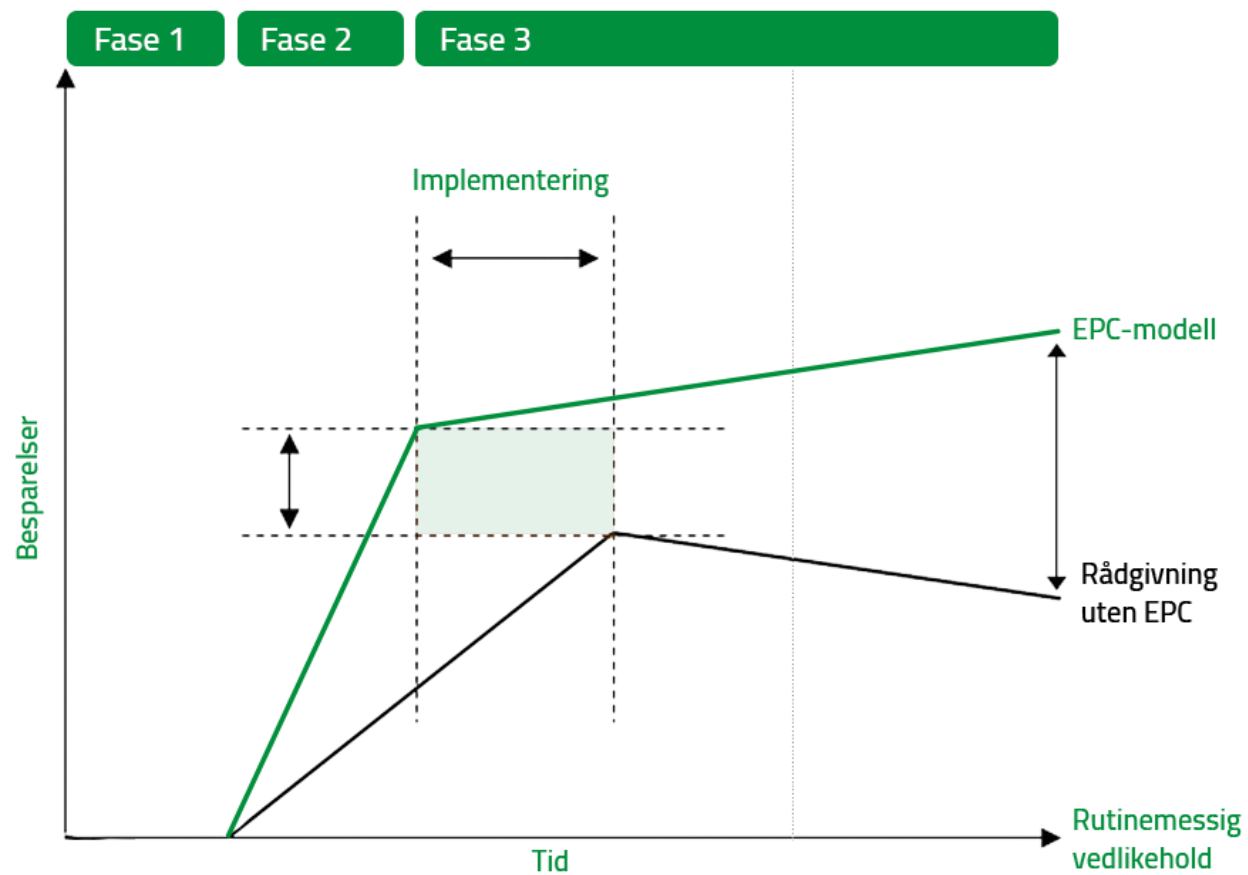
- Dette tilsvarer det årlige forbruket til 11 gjennomsnittlige EU-borgere.

Kommentar

- Tall og besparelser presentert i rapporten er graddagskorrigert, se nærmere informasjon nedenfor.

EPC prosjekt vs. energirådgivning

Skien kommune sparer over 6 millioner kroner i året

**Takk for
oppmerksomheten!**

Christian Malin
Caverion Energi & Bærekraft

Håvard Ringstad
Caverion Trøndelag Nord

Vent, ikke reduser energibruken nå?

Vent ikke, reduser energibruken nå!